

KIRKKONUMMEN KUNNAN METSÄOHJELMA:
LIITTEET

Sisällys

LIITTEET	3
1. TOIMINTAPERIAATTEET	3
Metsien käyttö- ja hoitoluokitus	3
Metsien luokituksen vaikutus käsittelytapoihin	5
Hoitosuunnitelman kuvaus ja metsien hiilitase	5
Toimenpideohjelman kuvaus	5
Metsätuhojen ehkäisy kunnan metsissä	6
Kuntalaisten osallistaminen ja tiedon jakaminen kuntalaisille	6
Metsätoimenpiteiden suunnitteluun liittyvien tehtävien jakautuminen kunnan viranomaisten kesken	7
Maisematyö- ja puunkaato- luvat	7
Metsätoimenpiteiden toteuttaminen	7
Uusien metsätilojen hankinnan jälkeiset toimet	8
Haitalliset vieraslajit ja niiden huomiointi kunnan omistamissa metsissä	8
Kunnan hiilitase ja hiilikompensointi	8
2. METSIEN KÄSITTELYPERIAATTEET RAMS 2020 KUNNOSSAPITOLUOKISSA	9
Lähimetsät (M2)	9
Ulkoilu- ja virkistysmetsät (M3)	10
Suojametsät (M4)	11
Arvometsät ja suojelumetsät (M1 & S)	12
Talousmetsät (M5)	12
3. SANASTO	14
4. LÄHTEET	17

LIITTEET

1. TOIMINTAPERIAATTEET

Metsien käyttö- ja hoitoluokitus

Kunnan alueiden käytön järjestämiseksi ja ohjaamiseksi on laadittu yleiskaavoja sekä taajama-alueille yksityiskohtaisempia asemakaavoja. Edellä mainittujen eri alueiden ohjaus ja käyttötarkoitus otetaan kunnan omistamien metsien käsittelyn perustaksi. Metsäalueet jaetaan viheralueiden kunnossapitoluokitus RAMS 2020 mukaisesti seuraavasti:

Taulukko 1. Kunnossapitoluokitus RAMS 2020

RAMS 2020 pääluokka	RAMS 2020 alaluokka
M - Metsät	M1 - Arvometsät
M - Metsät	M2 - Lähimetsät
M - Metsät	M3 – Ulkoilu ja virkistysmetsät
M - Metsät	M4 – Suojametsät
M - Metsät	M5 - Talousmetsät
S - Suojelualueet	ei alaluokkia

Jokaiselle näistä esitetyistä RAMS 2020 kunnossapitoluokista on tässä esitetty tarkemmat metsänhoidolliset tavoitteet. Toimintaperiaatteet on esitetty liitteen kappaleessa 1.2.

Taulukko 2. RAMS 2020 luokkien selitteet ja hoidon periaatteet arvoineen

RAMS 2020 luokka	Luokan selite ja erityispiirre	Hoidon periaate, korostettavat arvot
M1 Arvometsä	Taajamassa tai sen ulkopuolella sijaitseva arvokas maisema, kulttuuriperinne, monimuotoisuusarvo tai muu maanomistajan määrittämä erityispiirre.	Ekologinen tai kulttuurinen kohde. Alueilla kohennetaan ja ylläpidetään luonnon monimuotoisuutta sekä vaalitaan muinaismuistoja. Alueilla voidaan huomioida myös tiedollisia ja hyvinvointi arvoja, jolloin korostetaan vierailijoiden luonto-oppimista ja ympäristötietoa sekä kohteiden ja elämyksellisyyttä esimerkiksi koulujen läheisyydessä.

M2 Lähimetsä	Asuinalueiden välittömässä läheisyydessä sijaitsevia oleskeluun, leikkiin, kaultakulkuun, ulkoiluun, liikuntaan ja sosiaalisen kanssakäymiseen varattuja metsiä, joita käytetään päivittäin.	Lähimetsissä huomioidaan alueiden käyttöpaine ja tarve osallistamiselle sekä vuorovaikuttamiselle ja turvallisuudelle. Hyvinvointiarvojen kannalta viihtyisyys on oleellista. Esteettisten arvojen kannalta myös visuaalisuus ja sen huomioiminen tuo omat tarpeensa. Näkymille metsään ja metsästä kiinnitetään huomiota.
M3 Ulkoilu ja virkistysmetsä	Aktiviteetteihin kuten ulkoiluun, retkeilyyn, liikuntaan, marjastukseen, sienestykseen ja virkistytymiseen käytettäviä metsiä.	Alueella korostuvat hyvinvointiarvot millä pyritään parantamaan ihmisten terveyttä, mielihyvää ja iloa. Reittien ja polkujen ympäristöön kiinnitetään huomiota ja varvusto pyritään pitämään elinvoimaisena. Hoidossa tärkeää myös esteettiset arvot, joilla luodaan visuaalisesti kauniita alueita. Sosiaaliset arvot korostuvat ja turvallisuudesta huolehditaan.
M4 Suojametsä	Asuinalueiden ja muun rakennetun ympäristön välille sijoitettuja metsiä, jotka suojaavat, parantavat ja edistävät terveyttä ja turvallisuutta.	Esteettiset arvot, joilla korostetaan alueen visuaalisuutta ja ympärivuotisuutta. Lisäksi hyvinvointi arvot, joiden mukaisesti pyritään luomaan suojaa, terveyttä ja viihtyvyyttä korostavia kokonaisuuksia.
M5 Talousmetsä	Pääasiallisesti talouskäytössä ja metsänhoidon toimien kierrossa olevia metsiä, joita voidaan hyödyntää esimerkiksi virkistyskäytössä.	Taloudelliset arvot ja ekosysteemipalvelut toimivat alueiden pääasiallisena ajurina ja päämääränä. Ilmastotavoitteet huomioidaan myös tässä käyttöluokassa. Sosiaaliset arvot esiintyvät samalla, eli metsissä huolehditaan retkeilyvyydestä ja turvallisuudesta.
S Suojelualue	Laissa, asetuksessa viranomaisen päätöksessä määrättyjä alueita, joilla on suojeltuja luontokohteita. Luokka sisältää myös muinaismuistolain kohteet ympäristöineen ja lisäksi maanomistajan omalla päätöksellä luomat suojellut alueet.	Ekologiset arvot kiinnepisteenä. Alueille pyritään pääasiallisesti kohentamaan ja säilyttämään luonnon monimuotoisuus, luontokokemukset ja luontoarvot. Lisäksi alueille on tärkeitä kulttuuriset arvot, mikäli kohteella esiintyy muinaismuistoja tai kansallismaisemakohteita. Käyttöpainetta ja kuluneisuuden vaikutuksia luontoarvoille arvioidaan.

Metsien luokituksen vaikutus käsittelytapoihin

Kunnan omistamien metsien hoito- ja käsittelytavat valitaan sen mukaan, mihin RAMS 2020 -luokkaan metsä on sijoitettu. Metsien sijoittelu RAMS 2020 -luokkiin tehdään luonnonhoitosuunnitelman teon yhteydessä ja sitä tarkistetaan toimenpideohjelman käsittelyn yhteydessä.

Luokitus on määräaikainen ja se tuodaan Yhdyskuntatekniikan lautakunnan hyväksyttäväksi kerran valtuustokaudessa.

Hoitosuunnitelman kuvaus ja metsien hiilitase

Kunnan omistamien metsien hoidon ja käsittelyn pohja on 10 vuodeksi kerrallaan hyväksyttävä metsänhoitosuunnitelma. Suunnitelmassa esitetään kuviokohtaiset toimenpiteet, joita kunnan omistamissa metsissä tehdään. Hoitosuunnitelmaan voidaan sisällyttää myös muita viheralueita kuin metsiä, esim. niittyjä.

Suojelualueita koskevassa hoitosuunnitelmassa (RAMS 2020 alaluokka M1 ja pääluokka S) esitetään tavoitteet ja toimenpiteet alueen luonto-, maisema- ja kulttuuriarvojen säilyttämiseksi. Suojelualueiden hoitosuunnitelmia laaditaan tarpeen mukaan.

Muiden metsänhoitosuunnitelman ja suojelualueiden luonnonhoitosuunnitelman hyväksymisestä päättää yhdyskuntatekniikan lautakunta. Suunnitelmien hyväksymisessä huomioidaan Maankäyttö- ja rakennuslain § 90.

Kunnan omistamia metsiä hoidetaan ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävästi. Samalla oikeilla puulajivalinnoilla eri kasvupaikoille sekä hyvällä metsänhoidolla, toteutetaan ilmastotavoitteet huomioon ottavaa metsänhoitoa. Metsänhoidossa otetaan huomioon myös vaikutukset puuston- ja maaperän hiilitaseen ja hiilielin muodostumiseen suunnitelman voimassaolon ajan.

Hoitosuunnitelman hyväksymisen yhteydessä arvioidaan sen vaikutusta luonnon monimuotoisuuteen, virkistyskäyttöön ja kokonaistaloudellisuuteen.

Hoitosuunnitelmassa otetaan huomioon myös ympäristökasvatukselliset tarpeet koulujen ja päiväkotien lähialueilla.

Toimenpideohjelman kuvaus

Vuosittainen toimenpideohjelma vuosittaisille toimenpiteille laaditaan kolmen vuoden välein. Toimenpideohjelmissa esitetään yhdyskuntatekniikan lautakunnalle seuraavien vuosien hoitosuunnitelman mukaiset toimenpiteet ja/tai suojelullisesti arvokkaiden alueiden luonnonhoitotoimet. Vuosittainen toimenpideohjelma voidaan toteuttaa ketterästi pienalueittain.

Toimenpideohjelman käsittelyn yhteydessä sijoitetaan kunnan omistukseen tulleet metsäalueet kunnossapitoluokkiin.

Vuosittaiset toimenpideohjelmat hyväksyy yhdyskuntatekniikan lautakunta. Sama lautakunta käsittelee selostuksen toimenpiteistä, joita kunnan omistamissa metsissä on tehty edellisen toimenpideohjelman hyväksymisen jälkeen.

Toimenpideohjelman hyväksymisen yhteydessä tarkastellaan luonnon monimuotoisuuden, virkistyskäytön ja kokonaistaloudellisuuden mittariston antamia tuloksia ohjelmaan liittyen. Mikäli toimenpidettä ei ole huomioitu ilmastotavoitteen mukaisessa hiilitaselaskelmassa, arvioidaan kyseisen toimenpiteen vaikutusta ilmastotavoitteelle.

Metsätuhojen ehkäisy kunnan metsissä

Metsätuhoja pyritään ensisijaisesti rajoittamaan ja estämään. Erityishuomiota kiinnitetään juurikäävän esiintymiseen ja kaarnakuoriaistuhoihin. Mikäli yksittäiselle alalle syntyy metsätuholain mukainen kynnsarvon ylittävä määrä kuolevaa puustoa, pyritään se mahdollisimman pian korjaamaan pois metsästä. Metsätuhojen hallintatoimina tarkastuksia kohdistetaan tunnistetuille riskialttiimmille kohteille. Näitä ovat esimerkiksi:

- Tuoreiden hakkuualojen ja sähkölinjojen reunametsät
- Juurikäävästä kärsivien jo tunnistettujen kohteiden ja niiden lähiympäristön metsänhoito
- Tiedossa olevien karujen kasvupaikkojen kuusikkokohteet, joiden elinvoimaisuus on muuttuvan ilmaston vuoksi vaarassa.

Näiden kohteiden osalta pyritään seuraavaan:

- Hakkuualueet tarkastetaan vuoden sisällä hakkuusta ja reunametsiä tarpeen ollessa ilmeinen.
- Kohteilla pyritään metsänhoitotoimin vaihtamaan puulajia lehtipuihin, ja säilytetään lehtipuusto, kunnes juurikäävän riski on vähäinen.
- Metsänhoitotoimin kehitetään puustorakennetta kohti kasvupaikalle soveltuvaa puustoa. Väärällä kasvupaikalla kasvavat selvästi stressaantuneet puut poistetaan tai pyritään jättämään lahoppuiksi, kun se on metsätuholain, tuhojen ennalta-ehkäisy, sekä metsien käytön, turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta hyväksyttävää

Kuntalaisten osallistaminen ja tiedon jakaminen kuntalaisille

Kirkkonummen asukkaat ja kunnassa toimivat yhdistykset osallistetaan kunnan omistamien metsien metsänhoitosuunnitelman sekä suojelualueiden ja arvometsien luonnonhoitosuunnitelmien laadintaan aktiivisella tiedottamisella. Hoitosuunnitelman lausuntoversio myös esitellään kuntalaisille yleisötilaisuudessa.

Mielipiteet ja niistä tehty kooste saatetaan lautakunnalle tiedoksi.

Vuosittaiseen toimenpideohjelmaan liittyvien toimenpiteiden käynnistyessä tiedotetaan lähialueen asukkaille ja sidosryhmille toteutettavista hankkeista. Metsänhoidon tuottamista hyödyistä lisätään tietoisuutta, kuten hakkuiden ja metsänhoitotoimien vaikutuksista puuston

kasvuun ja kehittymiseen sekä vaikutuksista luonnon monimuotoisuudelle. Lisäksi kohdealueille laitetaan kyltit siellä lähiaikoina tehtävistä ja tehdyistä toimenpiteistä.

Metsätoimenpiteiden suunnitteluun liittyvien tehtävien jakautuminen kunnan viranomaisten kesken

RAMS 2020 alaluokkien M2, M3, M4 ja M5 metsänhoitosuunnitelman ja toimenpideohjelman valmistelusta vastaa kunnan kunnallistekniikkapalvelut.

RAMS 2020 alaluokan M1 ja pääluokan S luonnonsuojelualueiden luonnonhoito- ja käyttösuunnitelmista sekä suojeluohjelmiin ja Natura 2000- verkostoon kuuluvien alueiden osalta valmistelusta vastaa kunnan ympäristönsuojeluyksikkö.

Metsien hoitosuunnitelmasta ja suojelualueiden luonnonhoitosuunnitelmasta on pyydettävä ennen lautakunnan käsittelyä lausunto:

RAMS 2020 alaluokat M2, M3

ympäristönsuojeluyksikkö, kaavoitus- ja liikennejärjestelmäpalvelut sekä sivistys- ja vapaa-aika palvelut.

RAMS 2020 alaluokat M4, M5

kaavoitus- ja liikennejärjestelmäpalvelut

RAMS 2020 alaluokka M1 ja pääluokka S

kaavoitus- ja liikennejärjestelmäpalvelut, kunnallistekniikkapalvelut sekä sivistys- ja vapaa-aikapalvelut.

Lausunnot on liitettävä yhdyskuntatekniikan lautakunnan käsittelyyn meneviin hoitosuunnitelma- ja toimenpideohjelmiesityksiin.

Maisematyö- ja puunkaato- luvat

Kun aikomuksena on suorittaa puiden kaatamista, maisemaa muuttavaa maanrakennustyötä tai muita näihin verrattavia toimenpiteitä asemakaava-alueella tai muulla alueella, jolla puiden kaatamisen edellytyksenä on maankäyttö- ja rakennuslain mukainen maisematyölupa, kunnan metsävastaava pyytää maisematyölupalausannon asianomaiselta kunnan lupakäsittelijältä ja hakee tarvittaessa maisematyölupaa.

Metsätoimenpiteiden toteuttaminen

Yhdyskuntatekniikan lautakunnan hyväksymän toimenpideohjelman tai suojelu- ja arvometsäalueiden hoitosuunnitelman mukaiset toimenpiteet toteutetaan joko kunnan omien työntekijöiden suorittamana tai pienalueittain/hankekohtaisesti joustavasti toteutettuina hankkeina olosuhteet huomioon ottaen metsätoimenpiteiden toteuttamiseen kuuluvista tehtävistä vastaa Yhdyskuntatekniikan kunnossapitopalvelut ja M1 ja S alueilla tehtävien toimien

toteuttamisesta vastaa ympäristönsuojeluyksikkö. Toimenpiteitä voidaan tehdä myös talkoilla soveltuvilla kohteilla.

Uusien metsätilojen hankinnan jälkeiset toimet

Kunnan hankkiessa omistukseensa uusia metsätiloja, näiden metsien suunnitteluprosessi käynnistetään vuoden sisällä siitä, kun kiinteistö virallisesti siirtyy kunnan omistukseen.

Ostetun alueen hoitosuunnitelma hyväksytetään Yhdyskuntatekniikan lautakunnan käsittelyn yhteydessä ja siitä kuullaan sidosryhmiä.

Suunnitelman hyväksymisen yhteydessä arvioidaan hoitotoimien vaikutusta ilmastotavoitteille ja muille strategian tavoitteille. Tarkempi hiilitaselaskelma tuotetaan koko kunnan metsänhoitosuunnitelman laadinnan yhteydessä.

Haitalliset vieraslajit ja niiden huomiointi kunnan omistamissa metsissä

Määritelmä käsittää sellaiset lajit, joiden leviäminen luonnossa on tapahtunut ihmisen myötävaikutuksesta ja joiden leviäminen uhkaa luonnon monimuotoisuutta ja mahdollisesti aiheuttaa myös laajempia ongelmia esiintymisalueellaan. Tällaisiksi määritellyt haitalliset vieraslajit ja niiden esiintymät pyritään hävittämään löytyessään kunnan omistamassa metsässä.

Vieraslajien kitkemistä varten kannustetaan järjestämään talkoita, missä kuntalaisia pyydetään mukaan kotimaisen luonnon ja sen lajien avustamiseen.

Erityishuomiota kiinnitetään puuvartisiin vieraslajeihin, kuten tervtusetjat ja isotuomipihlajat.

Kunnan hiilitase ja hiilikompensointi

Kirkkonummen kunnan omistamien metsien hiilitaseen tämänhetkistä tilaa ja tulevaisuuden kehitystä pyritään mallintamaan laskennallisilla arvioilla. Perustana hiilitaseen tilan seuraamisessa on määrävälein tehtävä hiilitasemallinnus, joka luodaan parhaan tiedon ja tutkimustuloksiin nojaavien mallinnusten pohjalta. Hiilitaseraportti laaditaan huomioiden puuston ja maaperän hiili, puuston kasvu, toimenpiteet sekä puun käytön vaikutukset.

2. METSIEN KÄSITTELYPERIAATTEET RAMS 2020 KUNNOSSAPITOLUOKISSA

Kunnan omistamia metsiä hoidetaan esitettyjen RAMS 2020 kunnossapitoluokkien perusteella. Jokaisella luokalla on omat olennaiset piirteensä ja hoidon tavoitteet. Kunnan laatiman kestävän energian ja ilmaston toimenpidesuunnitelman (SECAP- suunnitelma) mukaisesti tavoitteena on myös kunnan omistamien metsien hiilitaseen ylläpito ja vahvistaminen.

Kunnan omistamissa metsissä seurataan oheisia linjauksia:

- Luonnon monimuotoisuudelle tärkeitä metsien rakennepiirteitä pyritään säilyttämään kaikissa hoitoluokissa.
- Lahopuustolle asetetaan määrälliset ja laadulliset vähimmäistavoitteet. Lahopuusto kartoitetaan tavoitteiden asettamisen pohjaksi toimenpiteiden yhteydessä ja voidaan jättää keräämättä, kun siitä ei ole haittaa alueen käyttäjien turvallisuudelle tai käytölle.
- Huolehditaan mahdollisuuksien mukaan vanhojen palokoroisten puiden, järeiden puuyksilöiden, muodoltaan poikkeuksellisten puuyksilöiden, jalojen lehtipuiden, kookkaiden haapojen, puumaisten raitojen, tuomien ja pihlajien, tervaleppien ja kolopuiden säilymisestä.
- Noudatetaan varovaisuusperiaatetta alueilla, joilla mahdollisesti esiintyy luonnonsuojelulain suojelemia ja/tai luonto- ja lintudirektiivien lajeja ja luontotyyppejä.
- Toimenpiteet suoritetaan kantavan maan aikaan ja lintujen pesimäajan ulkopuolella.

Lähimetsät (M2)

Lähimetsät sijaitsevat tiiviin asutuksen välittömässä läheisyydessä pääasiassa asemakaava-alueilla. Lähimetsä tarjoaa vaihtoehtoiset kulkuyhteydet sekä päivittäiset ulkoilumahdollisuudet ja on elinvoimainen, vaihteleva ja virikkeellinen. Lähimetsään kohdistuu voimakas kulutus. Asemakaavoissa taajametsät on osoitettu esimerkiksi V tai EV-merkinnällä (virkistysalue, puisto, leikkipuisto, lähivirkistysalue, urheilu- ja virkistyspalvelut, retkeily- ja ulkoilualue, uimaranta-alue tai suojaviheralue). Lähimetsistä valtaosa on yksityisomistuksessa.

Hoidon tavoitteet

Hoidon tavoitteena on luonnonkauneuden ja maisema-arvojen sekä monipuolisen, elinvoimaisen ja kasvillisuuden monikerroksisuuden ylläpitäminen sekä ulkoilumahdollisuuksien ja ympäristökasvatuksen turvaaminen. Lähimetsässä liikkuvan turvallisuuteen kiinnitetään erityistä huomiota.

Lähimetsien käsittelyssä yleisperiaatteena on se, että metsää hoidetaan ikärakenteeltaan vaihtelevana niin, että siinä on kaiken ikäistä elinvoimaista puustoa ja pensastoa sekä pyritään sopivin kohdin jättämään lahopuuta lahopuujatkumon säilymiseksi. Lähimetsää uudistettaessa käytetään pienaukkohakkuita tai vastaavia niin, että uudistus tehdään kerrallaan korkeintaan 0,3 hehtaarin laajuisella alueella.

Lähimetsien käsittelyssä pyritään myös säilyttämään harvinaisia ja erikoisia elinympäristötyyppejä sekä maisemallisesti arvokkaita puita. Käsittelyllä pyritään valoisaan ja viihtyisään metsään, jossa maisemarakenteen erityispiirteet korostuvat. Puulajistossa suositetaan mäntyä ja lehtipuita. Sopivissa paikoissa metsien vaihtelevuutta lisätään istuttamalla esim. jaloja lehtipuita. Ihmisten turvallisuutta uhkaavat ja käyttöä haittaavat puut poistetaan.

Hakkuutoimenpiteet tehdään lähimetsissä käsityönä tai kevyellä kalustolla kantavan maan aikana. Kaadetut puut pyritään viemään pois kevyellä kalustolla. Lähimetsistä hakkuutähteet korjataan pois tai haketetaan. Asukkaille voidaan harkinnanvaraisesti antaa mahdollisuus kerätä hakkuutähteitä sekä kuolevia ja kaatuneita puita polttopuiksi.

Kulutukselle arkojen elinympäristötyyppien alueilta kulutusta ohjataan pois mm. ulkoilureiteillä, tiheällä puustolla ja maapuilla. Metsän kulutuskestävyyttä parannetaan tarvittaessa esim. hakekatteella, puuston normaalia harvemmalla kasvutiheydellä sekä puulajivalinnalla. Kulutuksen tai eläimistön estäessä taimien kasvun taimikkoalueet pyritään aitaamaan.

Lisäksi asemakaavassa rakentamattomat asuinalueet tai muuhun käyttötarkoitukseen osoitetut alueet hoidetaan lähimetsänä kuitenkin niin, että hoitotavoitteet ovat alueen lopullisen käyttötarkoituksen mukaisia. Lähimetsässä voi olla luontokohteita. Luontokohteet hoidetaan RAMS 2020 alaluokan M1 ja pääluokan S ohjeistuksen mukaisesti.

Ulkoilu- ja virkistysmetsät (M3)

Ulkoilu- ja virkistysmetsät sijaitsevat yleis- tai asemakaava-alueilla, M, MY, MU/VL- merkinnällä, asutuksen liepeillä laajempina vihervyöhykkeinä antaen taajamarakenteeseen väljyyttä. Ulkoilu- ja virkistysmetsät toimivat myös yleiskaavassa kuntalaisten ulkoilu- ja virkistysalueena Alueella voi olla avoimiakin luonnonalueita kuten soita ja kalliolakia.

Valtaosa ulkoilu- ja virkistysmetsistä on yksityisomistuksessa ja niitä voidaan käyttää jokaisen oikeuteen perustuen.

Hoidon tavoitteet

Hoidon tavoitteena on metsämaiseman ja alkuperäisen luonnon, kasvillisuuden sekä eläimistön säilyttäminen sekä ulkoilu- ja virkistysmahdollisuuksien turvaaminen. Varvuston ja kenttakerroksen elinvoimaisuuteen kiinnitetään erityistä huomiota, jotta esimerkiksi marjastusmahdollisuudet voidaan säilyttää. Hoidon tavoitteena on myös turvalliset ja eri vuodenaikoihin käyttökelpoiset virkistys- ja latureitit.

Ulkoilu- ja virkistysmetsien hoito

Metsän käsittelyn lähtökohtana puuston ohjaaminen hoidolla toivottuun suuntaan. Metsää hoidetaan ikärakenteeltaan vaihtelevana niin, että metsäkuviolla on kaikenikäistä elinvoimaista puustoa. Hoidossa pyritään käyttämään peitteistä metsänhoitoa, jotta "metsäisyys" hallitsisi metsäkuva kauemmin. Ulkoilu- ja virkistysmetsää uudistettaessa käytetään ensisijaisesti pienaukkohakkuita tai vastaavia niin, että uudistus tehdään kerrallaan korkeintaan 0,3 hehtaarin laajuisella alueella.

Metsän uudistamiseen on varauduttava riittävän ajoissa, jotta luontainen uudistuminen voidaan turvata. Luonnon monimuotoisuuden vaalimiseksi jätetään säästöpuuryhmiä ja lahoppuustoa. Vaikean tyvilahotilanteen tai muun häiriötilanteen takia voidaan uudistushakkuun pinta- alasta poiketa niin asema- kuin yleiskaava-alueilla ja metsän istutuksissa pyritään valitsemaan kasvupaikan mukainen monipuolinen puulajivalikoima.

Metsän hoidolla pyritään luomaan vaihteleva, alueen luonnonoloihin perustuva metsä. Hoidossa korostetaan maisemarakenteen erityispiirteitä sekä harvinaisia ja erikoisia elinympäristötyyppejä. Maisemallisesti arvokkaat puut säilytetään.

Eläimistön suojapaikoiksi pyritään jättämään tiheitä puu- ja pensasryhmiä. Luonnon monimuotoisuuden vaalimiseksi ulkoilu- ja virkistysmetsiin jätetään kuolevaa puustoa ja maapuita.

Hakkuutähteet korjataan pois ulkoiluteiltä ja pääpoluilta, sekä keskeisimmillä alueilla tarvittaessa myös muualta. Toimenpiteet suoritetaan kantavan maan aikaan, mutta huomioiden lintujen pesintäaika keväältä 31.7. asti.

Kulutukselle arkojen elinympäristötyyppien alueilta kulutusta ohjataan pois mm. ulkoilureiteillä, tiheällä puustolla ja maapuilla. Metsän kulutuskestävyyttä parannetaan tarvittaessa esim. hakekatteella, puuston normaalia harvemmalla kasvutiheydellä sekä puulajivalinnalla. Kulutuksen tai eläimistön estäessä taimien kasvun taimikkoalueet aidataan tai taimet suojataan muutoin.

Ulkoilu- ja virkistysmetsissä voi olla luontokohteita. Luontokohteet hoidetaan RAMS 2020 alaluokan M1 ja pääluokan S ohjeistuksen mukaisesti.

Asukkaille voidaan antaa mahdollisuus kerätä hakkuutähteitä sekä kuolevia ja kaatuneita puita polttopuiksi

Yleiskaavassa asumiseen osoitetut, mutta vielä rakentamattomat asuinalueet hoidetaan ulkoilu- ja virkistysmetsänä.

Suojametsät (M4)

Suojametsät sijaitsevat pääväylien, teollisuusalueiden ja vesistöjen reuna-alueilla. Suojametsät toimivat suojavyöhykkeenä lieventäen melu-, pöly-, tuuli- ja saastehaittoja. Suojametsien virkistyskäyttö on vähäistä. Alueella ei ole ulkoiluun tarkoitettuja rakenteita tai varusteita. Alueen halki voi johtaa polku tai kevyeen liikenteen väylä. Suojametsät voivat myös jäsentää taajamarakennetta. Myös suojametsistä valtaosa on muiden kuin kunnan omistuksessa.

Hoidon tavoitteet

Kunnan omistamin suojametsien hoidon tavoitteena on yleensä kasvillisuuden monikerroksisuuden, peittävyuden ja suojavaikutuksen ylläpitäminen. Suojametsän käsittelyn lähtökohtana on se, että metsän suojavaikutus saadaan mahdollisimman hyväksi. Melu- ja pölysuoja saavutetaan parhaiten tiheällä havupuukasvustolla. Hoitotoimin voidaan ehkäistä oksien karsiutumista, jolloin suojavaikutus säilyy paremmin puuston varttuessa.

Arvometsät ja suojelumetsät (M1 & S)

Arvometsät ja suojelumetsät sijaitsevat joko perustetulla suojelualueella tai niillä on muutoin kunnan toimesta (M1) tai virallisesti määritelty suojelustatus (esim. Natura- kohteet, joita ei ole tarkoitus perustaa suojelualueiksi). Kaavoissa luontokohteet on osoitettu yleensä SL-merkinnällä (luonnonsuojelualue). Osa suojelumetsistä on valtion omistuksessa.

Eri hoitoluokkien metsissä voi olla alueiltaan pieniä luontokohteita, joilla on poikkeavia hoitotavoitteita.

Luontokohteet ovat metsäalueita, joilla on erityisiä luonnonsuojelullisia arvoja. Suojeluarvojen ei tarvitse välttämättä perustua metsälakiin tai luonnonsuojelulakiin. Kyseessä voi olla esim. lintujen pesimäalue, harvinaisten kasvien esiintymä, liito- oravan levähdys- ja lisääntymispaikka tai puronvarsimetsä. Kyseessä voi olla myös istuttamatta jätettävä pelto tai metsälaidun, jolla on suuri merkitys lintujen ja monien riistaeläinten ruokailualueena.

Hoidon tavoitteet

Arvometsän ja suojelumetsän käsittely on yksilöllistä pitäen lähtökohtana suojeltavien luonnonarvojen säilyttämistä alueella. Rauhoitetuilla luonnonsuojelualueilla on omat määräyksensä, joita on noudatettava. Arvo- ja suojelumetsien hoidossa otetaan huomioon myös niiden virkistyskäyttö. Alueiden käyttöpainetta arvioidaan hoitosuunnitelmassa ja tarvittaessa käyttöä pyritään ohjaamaan muualle.

Talousmetsät (M5)

Talousmetsien ensisijainen tavoite on puun tuotanto ja niitä hoidetaan sen mukaisesti. Talousmetsiä käytetään myös virkistys- ja ulkoilualueina. Talousmetsät on osoitettu kaavassa tavallisesti M-merkinnällä (maa- ja metsätalousvaltainen alue). Valtaosa Kirkkonummen talousmetsistä on yksityisessä omistuksessa. Kunnan omistuksessa olevien talousmetsien metsänhoito suoritetaan yhdyskuntatekniikan lautakunnan hyväksymän metsänhoitosuunnitelman mukaisesti. Talousmetsässä voi olla luontokohteita. Luontokohteet hoidetaan RAMS 2020 alaluokan M1 ja pääluokan S ohjeistuksen mukaisesti.

Hoidon tavoitteet

Talousmetsien käsittelyssä käytetään Metsänhoitosuosituksen periaatteita: metsiä hoidetaan ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla. Keskeisin talousmetsän tuottama hyöty on puunmyyntitulot. Metsien hoito- ja hakkuutoimenpiteet suunnitellaan ensisijaisesti korkealaatuisen, tuloa tuottavan runkopuun tuottamiseksi. Metsiköitä kasvatetaan pääasiallisesti tasaikäisinä, harvennushakkuin tuotetaan ensivaiheessa kuitupuuta ja uudistushakkuun yhteydessä tukkeja. Metsiköt pyritään uudistamaan luontaisesti, mutta istutuksin voidaan suosia kasvupaikalle parhaiten sopivia puulajeja.

Talousmetsissäkin voidaan komeita ja vanhoja puuyksilöitä säästää ja ottaa huomioon metsien luonto- sekä ulkoilu- ja virkistysarvoja.

Luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi jätetään säästöpuuryhmiä ja lahoppuustoa. Yksittäiset tuulenkaadot jätetään metsään lahoamaan.

Talousmetsissä suositaan sekametsiä. Metsitettävillä pelloilla ja sähkölinjojen alla voidaan kasvattaa myös erikoispuustoa, kuten joulukuusia ja energiapuuta.

3. SANASTO

Energiapuu

Ainespuuksi kelpaamaton pienikokoinen puutavara, kuten nuoresta metsästä korjattava harvennuspuu sekä harvennus- ja uudistushakkuun oksat ja latvat.

Haitallinen vieraslaji

Vieraslaji, jonka siirtymistä luontaisen levinneisyysalueen ulkopuolelle ihminen on avustanut ja jonka on todettu uhkaavan luonnon monimuotoisuutta tai siihen liittyviä ekosysteemipalveluita.

Hakekate

Puusta valmistettu hake, jota käytetään esim. polkujen kestävyyttä parantamaan.

Hakkuutähde

Puusta hakkuun yhteydessä jäänyttä oksa- ja latvusmassaa.

Hiilensidonta

Puut sitovat kasvaessaan ilmakehästä hiiltä. Tästä hiilestä osa sitoutuu eläviin puihin, osa päättyy juuriston kautta maaperään., Sitoutunut hiili vapautuu osin ilmakehään puun lahotessa ja osa korjataan hakkuissa pois metsästä. Metsästä poistettu puuraaka-aine jalostetaan hiiltä sisältäviksi tuotteiksi. Osa jalostetuista tuotteista sitovat hiiltä ajallisesti pidempään (esim. sahatavara) kuin toiset (esim. pehmopaperi).

Hiilijalanjälki

Toiminnan tai palvelun aiheuttama ilmastokuorma, kuinka paljon kasvihuonekaasuja tuotteen tai toiminnan elinkaaren aikana syntyy

Hiilineutraali

Tuote, yritys, kunta tai valtio, joka tuottaa vain sen verran hiilidioksidipäästöjä kuin se pystyy sitomaan. Hiilineutraalius tarkoittaa, että hiilijalanjälki koko elinkaaren ajalta on nolla.

Hiilinielu

Mikä tahansa prosessi, toiminta tai mekanismi, joka sitoo hiilidioksidia ilmakehästä. Hiilinielulla saatetaan kuitenkin viitata myös kasvihuonekaasujen hiili- tai

hiilidioksidiekvivalenteiksi muunnettuun nieluun. Esim. puuston vuotuinen kasvu on hiilinielu.

Hiilitase

Hiilivaraston, kuten metsän, hiilen määrän muutos aikayksikköä (esim. vuosi) kohden.

Hiilitasemallinnus

Laskennallinen selvitys, joka arvioi esim. metsään sitoutuneen hiilen määrää ja sen vaihtelua tietyssä aikana tai tietyllä aikavälillä toimenpiteet huomioiden.

Hinku-kunta

Vuonna 2008 perustettu ilmastomuutoksen hillinnän edelläkävijöiden verkostoon liittynyt kunta. Verkosto kokoaa yhteen kunnianhimoisiin päästövähennyksiin sitoutuneet kunnat, ilmastoystävällisiä tuotteita ja palveluita tarjoavat yritykset sekä energia- ja ilmastoalan asiantuntijat

Jalo lehtipuu

Suomessa jaloiksi lehtipuiksi lasketaan seitsemän puulajia: metsälehmus (*Tilia cordata*), metsävaahtera (*Acer platanoides*), metsätammi (*Quercus robur*), lehtosaarni (*Fraxinus excelsior*), vuorijalava (*Ulmus glabra*), kynäjalava (*Ulmus laevis*) ja euroopanpähkinäpensas (*Corylus avellana*).

Jatkuva kasvatus

Metsä säilyy peitteisenä ja metsän uudistuminen perustuu luontaisen taimettumisen ylläpitämään alikasvokseen. Jatkuva kasvatus pyrkii vaihtelevaan puuston rakenteeseen, jonka ylläpitoon käytetään harvennus, poiminta-, pienaukko- ja kaistalehakkuita sekä siemenpuu- ja ylispuuhakkuita.

Jaksollinen kasvatus

Jaksollisessa kasvatuksessa metsän kehityksessä on erotettavissa kasvatusvaihe ja uudistamisvaihe. Kasvatusvaiheessa metsänhoidon pääpaino on kasvavan puuston hoitamisessa taimikonhoidolla ja harvennushakkuin ja lopuksi tehdään pääte- eli uudistushakkuu.

Juurikäpää

Toiselta nimeltään myös tyvilaho tai maannousemasieni. Juurikäpävät (*Heterobasidion* käpäsuku) ovat puukudosta lahottavia ja tuhoavia

sieniä. Leviävät juurissa sienirihmastona ja tuoreissa käsittelemättömissä kantopinnoissa lämpiminä vuodenaikoina. Säilyvät kohteella maaperässä jopa 40–50 vuotta. Torjutaan ekologisesti kantokäsittelyin hakkuun yhteydessä.

Kaarnakuoriainen

Kovakuoriaisten alaheimo, joka sisältää useita lajeja. Suomessa tunnetuin on kirjanpainaja (*Ips typographus*). Kirjanpainaja aiheuttaa nykyisin suuria ja kasvavia ongelmia vanhoissa kuusivaltaisissa metsissä. Ilmastonmuutoksen myötä riski, että voi luoda kaksi vuotuista elinkaarta yhden sijasta.

Kantavan maan aika

Yleisesti maan ollessa jäässä ja kosteilla kohteilla routa- aikaan sekä hyvin kuivalla kesäisellä säällä

Kasvillisuuden monikerroksellisuus

Muodostuu metsässä puista, pensaista, varvuista ja maanpeittokasveista

Kenttäkerros

Maanpinnan kasvillisuutta kuvaava osa, missä sijaitsevat heinät, ruohot, varvut ja sanikkaiset.

Kolopuu

Koloja voi esiintyä elävillä ja kuolleilla puilla. Kolot ovat tärkeitä elinympäristöjä linnuille, hyönteisille ja sienille ja jopa nisäkkäille, kuten oraville, näädille ja lepakoille. Kolopuiden suhteen eri lähtökohtaiset puolajit ovat tärkeitä.

Lahopuu

Lahopuu on kuollutta ja lahoavaa puuta. Sitä syntyy myrskyissä, metsäpaloissa, tautien ja hyönteistuhojen seurauksena sekä ympäristön tilan muutoksissa. Lahopuu voi olla t maapuu tai pystypuu, kuten kelot ja pötkelöt. Lahopuita tarvitsevat mm. sienet, kovakuoriaiset, sammaleet, jäkälet ja linnut.

Luonto- ja lintudirektiivien lajit

Luontodirektiivi koskee EU:n alueelta valittuja ns. yhteisön tärkeitä pitämiä lajeja ja niiden elinympäristöjä. Lintudirektiivi koskee kaikkien luonnonvaraisena elävien lintulajien suojelua EU:ssa. Suojelu kattaa linnut, niiden munat, pesät sekä elinympäristöt.

Metsälaidun

Karjan laiduntamia metsäalueita, joilla laidunnuksen vaikutukset maapohjaan, kenttäkerroksen kasvillisuuteen ja puustoon ovat ainakin paikoin selvät.

Metsätuholaki

Laki metsätuhojen torjunnasta on säädetty rajoittamaan muun muassa puutavaravarastoista ja myrskytuhoista kasvavalle puustolle muodostuvaa hyönteis- ja sienituhovaaraa. Laki rajoittaa tuoreen havupuutavaran kesäaikaista varastointia metsässä ja sen läheisyydessä. Hakatun puutavaran lisäksi metsistä tulee poistaa vahingoittuneita havupuita, esim. tuulen tai lumen vaurioittamia havupuita tuhohyönteisten välttämiseksi

Natura-2000

Euroopan unionin hanke, jonka tavoite on tukea luonnon monimuotoisuutta. Hanke turvaa Euroopan unionin luontodirektiivissä määriteltujen luontotyyppien ja lajien elinympäristöjä.

Nettonielu (hiili)

Prosessi, toiminta tai mekanismi, johon kuuluu sekä päästölähteitä että nieluja, ja joiden määrällisten yksiköiden (päästöjen ja poistumien) summa on negatiivinen (poistumat ovat päästöjä suuremmat). Esimerkiksi Maankäyttö, maankäytön muutos ja metsätalous (LULUCF) - sektori on kokonaisuudessaan nettonielu, jos sen päästöt ovat pienemmät kuin poistumat.

Palokoroinen puu

Puuyksilö, jolle tulen seurauksena syntynyt selkeä nokeutunut jälki tai arpi. Palokoro voi kertoa esimerkiksi muinaisesta metsäpalosta.

Pienaukkohakkuu

Hakkuutapa, jossa metsään hakataan enintään 0,3 hehtaarin uudistusaukkoja

Poimintahakkuu

Poimintahakkuu on jatkuvan kasvatuksen hakkuutapa, jonka on tarkoitus edistää metsän luontaista uudistumista. Poimintahakkuussa poistetaan metsikön suurimpia puita, tehdään tilaa pienemmille elinvoimaisille puille sekä lisätään kenttäkerroksessa kasvutilaa uusille taimille. Aiemmin menetelmän nimi oli harsintahakkuu.

Puuston laskennallinen vuotuinen kokonaiskertymä

Puuston tilavuuden paikkakohtainen vuotuinen kertymä tieto, joka selvitetty mallintamalla uusimman ja päivitetyn tiedon pohjalta. Ilmoitetaan tilavuutena jokaiselle vuodelle yksiköllä m³/v. Perustana mallinnukselle on metsänhoitosuunnitelmassa kerätty maastovarmennettu kuviokohtainen kasvupaikka ja puustotieto.

RAMS 2020

Viheralueille luotu 2020 kunnossapitoluokitus. Tarkoitettu valtakunnallisesti käytettäväksi.

SECAP-suunnitelma

Lyhennelmä termistä Sustainable Energy and Climate Action Plan.

Lisää tietoa:

https://www.kirkkonummi.fi/library/files/60dc0f60c9105845b90006b2/Kirkkonummen_kest_v_n_energian_ja_ilmaston_toimintasuunnitelma_SECAP_.pdf

Tuulenkaato

Tuulen kaatama puu tai puuryhmä. Tuulenskaadoissa on varmistuttava, ettei tuoreen kuolleen puutavaran määrä ylitä metsätuholain sallimia havupuulajikohtaisia hehtaareittain määritettyjä ylärajoja.

Uudistusala

Syntyy metsäkuvion päätehakkuun eli uudistushakkuun seurauksena. Alalla suoritetaan metsänhoidollinen uudistamisketju, jolla varmistetaan uuden puusukupolven syntyminen.

Metsänhoitosuunnitelma

Laaditaan 10-vuotiskausittain metsäalueille metsikkökuviokohtaisesti: sisältää puuston määrän puulajeittain, maapohjan, hakkuu- ja hoitotoimien ohjeet, kartat ja yhteenvedot koko metsäomaisuuden osalta. Pohjana näille metsien hoidon ja käytön toimenpiteille ovat arvot ja tavoitteet. Suunnitelma nojaa maastossa varmennettuun kuviokohtaiseen tietoon: suunnitelman jokaisen kuvion kasvupaikka- ja puustotiedot on kerätty ja varmennettu maastossa.

Kiertoaika

Metsikön elinikä sen perustamisesta (siemenestä/taimesta) uudistushakkuuseen.

Harvennushakkuu

Metsikön kiertoaikana tehdyt puustoa osittain poistavat hakkuut arvokkaan loppupuuston aikaansaamiseksi.

Uudistushakkuu

Metsikön kiertoajan lopussa tapahtuva hakkuu, jota seuraa uuden puusukupolven perustaminen joko luontaisesti jättämällä siemenpuita tai istuttamalla taimia.

4. LÄHTEET

Kirkkonummen kuntastrategia vuosille 2024–2030:

<https://kirkkonummi.fi/kuntastrategia/> (10.6.2024)

Kirkkonummen kuntastrategia:

https://kirkkonummi.fi/wp-content/uploads/files/62022efec91058c3460002d2/Kuntastrategia_2022-2023.pdf (19.2.24)

Hiilineutraali Uusimaa 2030:

<https://uudenmaanliitto.fi/ilmastotyö/hiilineutraali-uusimaa/> (19.2.24)

SECAP Kirkkonummi:

https://kirkkonummi.fi/wp-content/uploads/files/60dc0f60c9105845b90006b2/Kirkkonummen_kest_v_n_energian_ja_ilma_ston_toimintasuunnitelma_SECAP_.pdf (19.2.24)

Covenant of Mayor:

<https://eu-mayors.ec.europa.eu/en/home> (19.2.24)

Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus:

<https://kestavakehitys.fi/sitoumus2050> (19.2.24)

Hinku- verkosto:

<https://www.hiilineutraalisuomi.fi/fi-fi/hinku> (19.2.24)

RAMS hoitoluokitus:

<https://www.vyl.fi/ohjeet/kunnossapitoluokitus/> (19.2.24)

CO-2 Raportti Kirkkonummi 2023:

<https://kirkkonummi.oncloudos.com/kokous/20231378-3-89016.PDF> (19.2.24)

Laki metsätuhojen torjunnasta (1087/2013)

Luonnonsuojelulaki (09/2023)

Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999)

Metsälaki (1093/1996)

Muinaismuistolaki (295/1963)

Ulkoilulaki (606/1973)

Vesilaki (587/2011)

Valtioneuvoston asetus metsien kestävästä hoidosta ja käytöstä (1308/2013)

Valtioneuvoston asetus juurikäävän torjunnasta (264/2016)

Maa- ja metsätalousministeriön asetus puutavaran poistamisen vaihtoehtoista toimenpiteistä ja omavalvontailmoituksesta (6/2014)

Metsänhoidon suositukset:

<https://metsanhoidonsuosituks.fi/fi> (19.2.24)

